

Som tidligere, har vi fået mulighed for at videregive Jakobs artikel.

I 2017 – skrev Jakob om årets gang i medlemsbladet Angus Kontakt. Nu har han skrevet flere artikler til andre kødkvægsforeningers medlemsblade – men Jakob husker også at sende det til Angus Foreningen – tak Jakob.

Foto: Jakob Dahl Kvistgaard/Lisbet Juul/Dorthe Foght

Aktuelt om kødkvæg - fodring og andre ting

Af Jakob Dahl Kvistgaard

I skrivende stund er vi midt i marts, og vi har det flotteste og mildeste vejr for årstiden. Faktisk har vi sået vores vårbyg til helsæd den 1. marts, hvilket vi ikke har prøvet før. Men jorden var klar efter det var forårsplojet et par dage forinden.

Forårskælvare:

Siden januar og indtil maj vil der blive født rigtig mange kalve. **Forårskalve er mine favoritkalve**, da de er klar til at supplere mælken med masser af godt græs fra udbinding. Dette naturligvis sammen med kalveblanding i kalveskjul.

Køerne har været i huld 3 inden kælvning, så der er lidt kropreserver at tære af. Det er en hel naturlig proces og kun sundt, at køerne supplerer energi til mælkeproduktion med kropsfedt. Alle er bekendt med, hvor hurtigt køerne igen er i stand til at deponere til kroppen, når de kommer på det første græs. Det letfordøjelige forårsgræs sikrer køerne mere energi end behovet til livsytringer (vedligehold, mælk og tilvækst).

Såfremt der fodres med græsensilage, må det bedste ensilage (1. slæt) gerne gemmes til lige før kælvning og perioden efter kælvning. Køerne vil fint kunne klare sig med tungt fordøjeligt ensilage fra de sene slæt i første halvdel

af vinterfodringen. Hos os fodrer vi med helsædsensilage indtil kælvning og græsensilage derefter.

Mange har pga. tørken avlet alt for lidt grovfoder i 2018 og må derfor ty til anvendelse af halm. Det har også været tilfældet for os. Selvom halmen i høst 2018 har højere fordøjelighed end normalt og er af super kvalitet skal køerne forsynes med ekstra energi for at klare deres behov. Normalvis vil et par FE lavprocent kvægblending pr ko udover halmen kunne dække deres behov.

Tørken har også betydet, at mange køer ikke har været i tilstrækkeligt huld inden indbinding, og i disse situationer må man vurdere, hvor meget ekstra kraftfoder der skal til for at dække deres behov. Det er dog dyrt at hæve huldet hos køer – ofte 10 – 12 FE for en kg tilvækst. I sådanne situationer kan vi godt acceptere under huld 3 ved kælvning – hellere det end for fede køer.

Kvier

Kælvkvier og kvier skal fodres med mål om kælvning ved to års alderen. Såfremt kvierne har været i konstant tilvækst gennem hele opvæksten vil de have en pæn størrelse. Som tidligere omtalt ser vi ofte, at kvier har haft for dårlig eller negativ tilvækst i efteråret, fordi man har undervurderet græsmængde og kvalitet. Alligevel bør man lade dem kælle som to års; det er ok – de kan i løbet af første laktationsperiode delvist kompensere for en lavere vægt ved 1.kælvning. Pas modsat på, at kvierne ikke er for fede ved kælvning med deraf kælvningsbesvær.

Kvier uanset alder klarer sig godt med græsensilage, og i rigtig kvalitet er de dækket godt ind med energi. Det er dog vigtigt at vurdere deres huld og derudfra eventuelt supplere med korn, kraftfoder eller kalveblanding.

Ungtyre

Sidste års forårsfødte kalve burde være slagteklare på nuværende tidspunkt. **Har kalvene været fodret optimalt gennem hele vækstperioden burde de have opnået en tilvækst på 1400 – 1500 gram dagligt.**

Optimal fodring er korn + tilskudsfoder eller kalveblanding efter ædelyst fra fødsel til slagt. Det er den absolut billigste og mest effektive foderplan for opnåelse af højeste tilvækst og laveste foderforbrug (FE/kg tilvækst). Vore kalve fodres med en mix af korn og kalveblanding + ensilage efter ædelyst (+ strøhalm). Det er vigtigt, at de får tilstrækkelig med strukturfoder, så man undgår problemer som trommesyge, forfængenhed og klovbrandbylder. Modsat må de ikke få for meget strukturfoder, da det koster på tilvæksten og øger foderforbruget.

Mineraler

I vinterperioden har dyrene behov for at få tilført mineraler og vitaminer. Behovet er mindst ved en fodring baseret på græsensilage, og størst, når der anvendes byghelsæd og majsensilage.

Alle grovarevirksomheder har typisk en vinter- og sommermineralblanding til ammekvæg. Der skal typisk tildeles 100 - 150 gram/dyr/dag for at dække køernes behov og 75 gram/dyr/dag for at dække kviernes behov.

DLG/Vilofoss tilbyder "VM Ammekvæg Vinter Org. Selen". Det er den blanding, vi anvender. Den er rig på E-vitamin, selen samt magnesium. I forbindelse med kælvning er E-vitamin og selen særlig vigtig i relation til livskraft hos kalvene og mod tilbageholdt efterbyrd hos køerne. Det helt særlige ved blandingen er, at en del af selenindholdet er i form af organisk bundet selen. Det sikrer en større optagelse til gavn for ko og kalv.

Såfremt man året forinden har haft problemer med livskraft hos nyfødte kalve og tilbageholdt efterbyrd hos enkelte køer, vil jeg anbefale at supplere ovennævnte med 50 gram "Komix Gold d-alfa Org Se" til højdrægtige ammekøer. Blandingen anvendes i goldperioden hos malkekvæg og er særligt rig på naturlig E-vitamin og organisk bundet selen. Det er en god og billig genvej til yderligere forsyning. Alle firmaer har disse blandinger.

Når vi nærmer os udbinding skiftes til sommermineralblanding. I regi af DLG/Vilofoss er det "VM Ammeko Sommer". Denne blanding er særlig rig på magnesium af en høj opløselighed (meget vigtig). Blandingen er uden vitaminer, idet køerne er fuldt dækket gennem græsset hele sommeren.

Magnesiummangel – græsforgiftning (græstetani) opstår typisk i forbindelse med udbinding eller om efteråret. Der er flere forhold som kan udløse magnesiummangel, såsom foderskift til græs, proteinrig græs, gyllegødet græs (kalium), stress og skiftende vejrlig.

I sidste artikel beskrev jeg, hvorledes vi mistede en ko af magnesiummangel i forbindelse med fravæning af kalve. Det var helt sikkert stressbetinget. Engang mistede vi tre køer indenfor 5 dage i forbindelse med udbinding, hvilket jeg forbinder med udbinding og skiftende vejrlig. Heldigvis er det de eneste tilfælde, hvor vi har mistet dyr af akut magnesiummangel. Det skal i den forbindelse nævnes, at Hereford - i sammenlignet med andre kødkvægracer – er særlig disponeret for magnesiummangel – deraf udtrykket "herefordsyge".

Slikbaljer, sliksten og boli

Man må endelig ikke forledes til at tro at mineralforsyningen er i orden ved anvendelse af slikbaljer og sliksten alene. Disse produkter uanset fabrikat skal kun opfattes som slik for dyrene eller en ubetydelig ekstra forsyning af mineraler. Det er min opfattelse at det er tæt på spild af penge.

Derimod kan selen-boli være en supplement til mineralblandingen såfremt dyrene græsser gennem hele sæsonen på arealer med lav selenforekomst som f.eks. lavbundsarealer ofte er.

Kalveskjul

Som tidligere nævnt vil jeg endnu engang slå et slag for anvendelse af kalveskjul. Kalve skal have adgang til kalveblanding hurtigst mulig efter fødsel. Det er helt afgørende for et godt produktionsresultat (tilvækst), når kalven skal slagtes.

På grund af tørken sidste år var kalveskjul (vi har flere) vores redning. Den 1. juli 2018 startede vi vinterfodring af køerne med halm. Der var ikke græs at hente på markerne og mælkeydelse var tydeligvis på et minimum. Heldigvis var kalvene vænnet til kraftfoder fra helt små og deres foderoptagelse steg derfor i takt med den manglende mælk hos køerne.

I den sidste ende fravænnede vi 1. september kalve af normalt størrelse pga deres optagelse af kalveblanding.

Så snart kælvningssæsonen starter placeres kalveskjul med frisk kalveblanding. Der strøs godt med halm i skjulet og kalvene finder allerede efter få dage ud af, at det er godt at være i skjulet.

Vand

En ammeko drikker 75 – 100 liter vand, når den drikker mest (tør og varmt vejr). Vandet skal være frisk uden gødningsrester og alger. Det skal være let tilgængeligt uden at dyrene skal stå i et plørehul for at drikke. Det anbefales, at der højst er 200 meter til vandet - ellers går det ud over foderoptagelsen. Hvis ammekalvene skal have tilfredsstillende optagelse af kalveblanding i kalveskjul har de også behov for væske udover modermælken. Jeg er ikke sikker på, at alle er sig bevidst om det. Tjek lige at kalvene rent faktisk kan nå frem til vandet i køernes vandtrug... og er man i tvivl, kan man sørge for at der er vand i kalveskjulet (se foto).

Kælvning

I forbindelse med kælvning og mærkning af den nyfødte kalv anvender vi altid jod på navlen. Det er nemt og en billig gardering mod navlebetændelse. Med navlebetændelse er basis skabt for problemer som ledbetændelse, diarre og lungebetændelse. Vi anvender engangshandsker, købt hos den lokale Shell servicestation.

Køer med stort yver og kæmpe patter bliver konsekvent slagtet i vores besætning. Og vi avler ikke på afkom af sådanne køer.

Køer som viser det mindste tegn på skedekrængning, udsættes hurtigst muligt fra vores besætning, og det samme gælder afkom fra disse køer.

Vi bryder os ikke om Hereford kalve, der vejer mere end 42 – 43 kg ved fødsel. Lette kælvninger er et særkende for vores race. Avlstyre, som vejer mere end det ved fødsel bør efter min mening slet ikke indgå i avlen.

Det er vigtigt at fastholde Angus og Hereford's kendetegn som selvhjulpne i forbindelse med kælvning, ligesom det er vigtigt at fastholde gode moderegenskaber samt god livskraft hos kalve.

Ulykke med dyr

Der sker for mange ulykker i arbejdet med dyr.

Kælvningssæsonen er en periode med øget risiko for at komme til skade. På sidste års Kvægekongres gæstede den svenske husdyrforsker Sophie Atkinson kongressen med indlæg om "køpsykologi" med overskriften "Koen ser dig som et rovdyr og sig selv som byttet" – tro det eller lad være, men det er videnskabelig veldokumenteret, at det forholder sig sådan i mere eller mindre grad. Netop kælvning er en periode, hvor koen vil gøre alt for at beskytte sin kalv – mere end på noget andet tidspunkt. Det gælder derfor om at være så "ikke-rovdyr-agtig" som muligt – særligt i forbindelse med f.eks. mærkning af kalven. Jeg blev selv jaget af folden af en ko sidste år. I en sådan situation er man nødt til at være 100% konsekvent uanset kvalitet og afstamning – den er slagtet!

Foldtyren

Foldtyren er sikkert allerede udvalgt og købt. Det bliver højsæson for løbningen i maj og juni, og tyren skal være klar og i arbejdstøj.

Jeg vil endnu engang slå et slag for at udvælge foldtyren efter følgende dyder:

- Lette kælvninger (anvend kun foldtyr med lav fødselsvægt)
- Temperament (mange vælger Hereford netop p.g.a. temperament)
- Aftegn (mørkerød med rigtige aftegn)

Produktionsresultat på tilfredsstillende niveau er en selvfølge.

Afslutning

Fodringen kan gøres kompleks, da mange forhold har indflydelse på dyrenes behov, eks.:

- Dyrenes størrelse
- Huld
- Produktionsstadie (malkende, gold, drægtig)
- mælkeydelse
- 1. kalvs eller ældre

Desuden spiller fodertype, -kvalitet, -mængde og fordøjelighed af grovfoder en stor rolle for den samlede rations sammensætning.

Derfor kan generelle betragtninger måske opfattes som snik-snak anbefalinger. Men det er faktisk ikke så vanskeligt, hvis man ellers bare bruger sin sunde fornuft og har øjnene åbne og kigger på sine dyr.

Med ønsket om et godt forår, en god sommer og med håb om en prisudvikling i retning af bedre kødpriser og lavere foderpriser.

Hilsen Jakob

